

Slovo k povzbuzení na čtvrtek 12. listopadu 2020, sv. Josafata
Biblická čtení: Flm 7-20; Ž 146; Lk 17,20-25

Milé sestry, milí bratři,

svatý Josafat, rodným jménem Jan Kuncevič (1580 – 1623), je řeholníkem, biskupem, mučedníkem „Svaté unie“. Je mučedníkem snah o znovusjednocení křesťanského Východu s křesťanským Západem, respektive pravoslaví s katolicismem. Snah, které se na konci 16. století staly velmi živými v západní části pravoslavného světa, zejména v Litvě, na území dnešního Běloruska, v Zakarpatí, ve východních částech tehdejšího Rakouska-Uherska. S Římem se sjednotila některá původně pravoslavná území, sjednocení východní křesťané si ponechali svou byzantskou liturgii i východní disciplínu, a tak vznikla ta část katolické církve, kterou dnes známe především pod názvem řecko-katolická církev. Rozdělení mělo ale za sebou už bezmála šest staletí a bylo tolikrát zatíženo různými dějinnými křivdami, a tak ke sjednocování bohužel nedocházelo v poklidu, bez odporu zejména pravoslavných křesťanů, kteří sjednocení s Římem odmítali, někdy i odporu násilného. Toho se právě svatý Josafat stal obětí.

Jistěže téma snah o znovuoobnovení jednoty církve, snah o sjednocení pravoslaví s katolicismem, o unii s Římem je nesmírně složité a dějinně velmi zatížené: Ze strany pravoslavných jsou uniaté totiž považováni za zrádce, naproti tomu ze strany katolicismu za ty, kteří učinili statečný a správný krok směrem ke ztracené jednotě církve (samozřejmě bohužel s tím, že v dějinách se v této otázce vždy navzájem prolínala svatá snažení s různými postranními mocenskými zájmy, což ovšem není případ svatých mučedníků Unie). V každém případě snaha o jednotu (nejen) východního a západního křesťanství je vždy krokem vyžadujícím usmíření, vzájemné odpouštění, krokem, který je někdy bolestný, který někdy vyžaduje i mučednictví.

A právě takovou životní cestou se vydal i dnešní světec svatý Josafat, původně mnich, nakonec arcibiskup v Polocku (v severním Bělorusku) a mučedník, velký horlitel nejen pro Krista, ale právě i pro jednotu církve, pro „Svatou unii“, nazývaný svými současníky „Uchvatitel duší“. Světec-mučedník, který by měl být symbolem a především výzvou ke smíření a vzájemnému odpouštění. Proto se jeho památka slaví jako závazná i v latinské církvi, proto ji slavíme i my.

Jeho postava navíc krásně koresponduje s dnešním Božím slovem. O odpouštění bylo totiž i dnešní první čtení. Bylo z krátkého listu svatého Pavla Filemonovi, z listu adresovaného zámožnému křesťanovi tohoto jména z Kolos. Apoštol svým listem u něj oroduje za jistého Onezima, uprchnuvšího Filemonova otroka, který mu způsobil nějakou škodu, patrně ho i okradl. Díky Pavlovu misijnímu působení se Onezimos stal křesťanem, Pavel si ho chce dokonce ponechat u sebe jako svého spolupracovníka, nejprve ho ale posílá zpět a prosí jeho bývalého pána, aby mu z křesťanské lásky odpustil.

List Filemonovi je vlastně Pavlův soukromý list (navíc s krásnou literární strukturou antického listu) týkající se docela konkrétní záležitosti. Stal se však součástí Božího slova, které je určeno všem. A to proto, že výzva k odpouštění jako taková není Pavlova, nýbrž především Kristova – apoštol ji jen aplikuje na konkrétní případ. Pán Ježíš přeci na mnoha místech v evangeliu vybízí své učedníky a všechny své posluchače, aby druhým lidem ze srdce odpouštěli, abychom si navzájem odpouštěli. Apoštolům pak dokonce svěruje svátostnou moc odpouštět hříchy jménem Božím.

Kristův následovník má být prostě ten, který i sám svým viníkům odpouští, a to z jednoduchého důvodu: Nám všem Bůh skrze Krista odpustil (na kříži a naším křtem) a stále odpouští (zvláště ve svátosti smíření), a proto křesťan by měl být člověkem, který z tohoto odpouštění nejenže žije, ale i sám se ze své strany snaží odpouštět svým viníkům, neboť jemu bylo Pánem Ježíšem odpouštěno vždy mnohem více.

Konkrétnost listu Filemonovi, případu otroka Onezima nám zároveň jasně připomíná, že takové odpuštění je vždy něčím konkrétním, vztahuje se ke konkrétnímu člověku, týká se konkrétního provinění. To vyžaduje často i vzdání se svého nějakého vlastního práva: například vymáhání dluhu, odplaty, dovolávání se práva ve svůj prospěch. To často s sebou přináší i nějakou oběť, nějaké vzdání se něčeho, co by nám dle práva mělo náležet. Z lásky k našim dlužníkům a s ohledem na jejich věčnou spásu.

I naše lidské odpuštění jim totiž může pomoci k jejich věčné spáse. Jednak proto, že i v našem odpuštění se mohou setkat s odleskem Božího odpuštění, s odleskem Boží dobroty. A jednak proto, že i naše lidské odpuštění přináší nějaké osvobození, propuštění na svobodu, rozvázání pout (ostatně dobře víme, že taková je etymologie slova „odpuštění“ v řadě jazyků, včetně novozákonní řečtiny), které umožní člověku se snadněji rozeběhnout životem, za Bohem i za dobrem.

A tím se vlastně dostáváme i k dnešnímu úryvku evangelijnímu. Boží království, říká Pán Ježíš, není tam nebo onde, jak třeba někteří říkají, ale «Boží království je mezi vámi». Přičemž řecké *entos* (přeložené jako „mezi“) znamená jak „mezi“ tak také „uvnitř“. Boží království je tak jak «mezi námi», tak i «uvnitř nás».

Je-li jedním z nejdůležitějších rozměrů Božího království, že nás Kristus smířil s Bohem, že nám odpustil a stále znovu odpouští naše hříchy a že tak Bůh přebývá v našem nitru a chce působit v celém našem životě, pak právě i naše odpouštění druhým je jedním z jeho nejkrásnějších projevů, jedním z projevů Božího království mezi námi, jednou z nejbožštějších činností, kterou člověk může vykonávat. Právě proto je evangelijní apel na odpouštění tak veliký, dokonce podmiňuje i možnost Božího odpuštění nám samým: Jediná prosba Otčenáše («odpusť nám naše viny») je podmíněná («jako i my odpouštíme našim viníkům») a Pán Ježíš jasně říká «neboť jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení».

Čím jsme starší, tím více je nám jasnější, zůstali-li jsme aspoň trochu soudnými, jak Boží (a konečně i to lidské) odpuštění potřebujeme a budeme ještě potřebovat. Nejpozději až budeme odcházet z tohoto života, nejpozději na posledním soudu, až staneme více nebo méně s prázdnými rukama před Boží tváří. Proto by v nás také stále více měla zráť touha a snaha odpouštět druhým lidem, našim viníkům. Aby aspoň to v našich rukách bylo. Ale i proto, abychom se navzájem usmířili před tím, než zemřeme, než my i oni odejdeme před Boží soud. I to bude patrně v našem posouzení hrát svou roli, možná nakonec rozhodující.

Možná nynější doba koronavirová, kdy tak mnohé z našeho obvyklého života bylo přerušeno a znejistěno, kdy nemoc covid je skutečně – vedle mnohého jiného – reálnou a zdraví a životy ohrožující hrozbou, je dobrou příležitostí se o něco takového pokusit. O odpuštění těm, kteří se proti nám provinili a proviňují, o hledání cest usmíření, případně dokonce k obnově nějaké té ztracené jednoty, ztraceného přátelství.

O něco takového se snažil svatý Josafat, a to až k prolití krve. Ke konkrétnímu skutku odpuštění Onezimovi vybídl Filemona svatý apoštol Pavel, k stálému odpouštění nás všechny jasně vybízí sám Pán Ježíš, aby tak Boží království mohlo být opravdu aspoň o trochu více i mezi námi i uvnitř nás a aby ti, kteří je hledají, nemuseli hledat tam či onde.